

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

II. An duplex sit tantum processio passiva in divinis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

Augustin.

6. Vnde Theologi ad explicandam hanc consubstantialitatem termini producti cum principio producente, ut solent particulā, *de*, quoniam ex Augustinolib. de Natura Boni cap. 26. particula *de*, consubstantialitatem termini procedentis cum principio producente expressius importat, quā particula, *ex*. Dicuntur enim creaturæ procedere *ex* Deo, non autem *de* Deo. Contrā verò Filius & Spiritus sanctus verius & magis propriè dicuntur procedere *de* Deo, quā *ex* Deo.

7. *Obijcies* Primò. Terminus productus procedit distinctus realiter à producente; ergo procedit per modum effectus à causa. Respondeo negando consequentiā. Etenim ut aliquid procedat per modum effectus à causa, non sat est, procedere distinctum realiter à producente, sed præterea requiritur, ut non procedat eadem necessitate, quā existit ipsum producus. Atqui terminus productus in diuinis procedit eadem prorsus necessitate, quā existit ipsum producus. Cuius ratio est, quia procedere ut effectum à causa ex vi nominis importat dependentiam producti à causa ipsa producente; quæ dependentia nulla esse potest, ubi productum procedit cum eadem numero natura, & necessitate essendi cum ipso producente.

8. *Obijcies* Secundò. Implicat realiter produci terminum, non productum omni eo, cum quo terminus ipse formaliter identificatur. Ergo implicat in diuinis produci personam, non producta natura. cum qua persona ipsa formaliter identificatur. Confirmatur. Implicat produci gradum corporis, cum eo non producto gradu substantiæ: sed magis identificatur natura diuina cum propria personalitate, quā gradus substantiæ cum gradu corporis. Respondeo negando antecedens, quando id, cum quo terminus identificatur, ob sui infinitatem est immultiplicabile: talis est natura diuina, quæ sicut ob suam infinitatem & illimitationem est immultiplicabilis, ita & improductibilis: personalitas verò licet sit infinita in suo genere, quia tamen non est infinita in genere personalitatis simpliciter, ideo multiplicabilis est, atque adeò producibilis.

9. *Dices*. Ex hoc tantum discursu sequitur, naturam diuinam, non multiplicari simul cum processione, non autem cum eā ipsa identificari. Respondeo hoc etiam sequi ob infinitatem in omni genere, ob quam habet, ut nulli perfectioni opponatur, atque adeò cum quauis perfectione identificetur. Nam tota ratio distinctionis est aut oppositio, aut limitatio: natura autem diuina ob suam infinitatem in omni genere perfectionis nullam habet neque oppositionem, neque limitationem, ac proinde identificatur cum quauis perfectione diuina. Ad confirmationem nego consequentiā. Quoniam adæquata ratio, cur cum gradu cor-

poris necessariò comproducat gradus substantiæ, non est tantum identificatio, sed etiam limitatio.

10. Ad priorem rationem dubitandi sumptam ex termino, concedo maiorem de identificatione adæquatā, & in ratione producentis formaliter; nego de inadæquatā, & in ratione communicantis. Natura enim diuina non est principium productionis, sed tantum communicationis, ut infra ostendemus; sola autem persona per relationem est principium productionis formaliter. Terminus autem procedens non identificatur producenti adæquatē, & in ratione producentis formaliter, sed inadæquatē, & in ratione communicantis; quia non identificatur cum persona ipsa producente secundum perfectionem relatiuam, secundum quam persona est formaliter productiua, eique formaliter opponitur; sed secundum perfectionem absolutam, secundum quam non est formaliter productiua, sed communicatiua, eique formaliter non opponitur: nam formalis oppositio inter terminum productum & principium producus attenditur solum penes rationem producendi, non autem communicandi. Cum non implicet, idem communicari alteri, & nihilominus manere in ipso communicante. Nam communicare, est ita dare esse alteri, ut illud retineatur ab ipso dante. Contrā verò producere, est à seipso distinctum aliquid dare; cum enim productum non contineatur in producente formaliter, sed tantum virtute, non potest fieri extra producus, nisi ut distinctum ab ipso producente. Hinc fit, ut productum in diuinis ratione naturæ, quam per communicationem accipit, procedat consubstantialiter producenti, & vnus prorsus Deus cum illo; ratione verò hypostasis, quam per productionem accipit, procedat ut distincta persona à producente.

11. Ad posteriorem verò rationem dubitandi, nego maiorem: quoniam processio diuina non distinguitur à parte rei à termino procedente; hic autem cum non sit actus accidentaliter, sed terminus substantialis, in eadem Deitate subsistens, nullam requirit potentiam passiuam, in qua recipiatur.

SECTIO II.

An duplex sit tantum processio passiuā in diuinis?

12. **R**ATIO dubitandi est, quia vel in Deo est processio per actus immanentes intellectus & volitionis, vel per alias actiones immediatè consequentes naturam. Si primum, vna tantum erit processio, sicut vna est actio immanens, quæ simul est intellectio & volitio in Deo.

13. Confirmatur I. quia processio increata est

ra est infinita; nequit igitur esse multiplex. Consequentiam probō, tum quia processio infinita est adæquata virtuti infinitæ; non possunt autem eiusdem virtutis esse plures actus adæquati; tum quia productio infinita continet quidquid perfectionis esset in qualibet productione distincta, alioqui non esset infinita in genere productionis. Tum quia natura diuina per quamlibet productionem adæquatè se communicat; non igitur potest pluribus productionibus se communicare; alioqui nulla productio foret adæquata & infinita.

14. Confirmatur 2. Processio specificatur à termino formali; sed hic est vnus, ipsa scilicet natura, cum qua processionēs diuinę identificantur. Si secundum: non erit maior ratio, cur sint duæ, & non plures processionēs, cum natura diuina ex se non habeat, vnde potius ad has, quàm ad illas determinetur: cum ex se sit infinita ad nullam certam actionem determinata.

15. Dico. Duæ tantum sunt processionēs passiue in Deo, altera per intellectum, quā gignitur Verbum, altera per voluntatem, quā spiratur Amor: Ambę distinctę realiter; ambę quasi specie diuersę. Assertio est de fide, etenim de fide est, duas tantum esse personas procedentes realiter distinctas in Deo, Verbum, & Spiritum sanctum: igitur de fide est, duas esse in Deo tantum processionēs passiuas distinctas realiter, Verbi scilicet, & Amoris. Consequentia patet, quia processio se habet ad terminum procedentem, vt fieri ad factum esse. Huius Catholicę veritatis ea est ratio, quoniam processionēs diuinę sunt per operationes immanentes: in Deo autem agente intellectuali perfectissimo non possunt, nisi duæ tantum operationes immanentes reperiri, intellectio nimirum, & volitio distinctę virtualiter.

16. Quodd autem istę processionēs quasi specie differant in Deo, docet Sanctus Thomas quæstione decima, de potentia articulo secundo ad duodecimum. Cuius ratio est, quia diuersitas processionum desumitur ex diuersitate terminorum procedentium: sed termini diuinarum processionum, etsi ratione naturę, cum qua identificantur, sint vnus, non modò specie, sed etiam indiuiduo; ratione tamen hypostasum, quibus distinguuntur, sunt quasi specie diuersę. Minor probatur, nam termini diuinarum processionum sunt Verbum, & Spiritus sanctus, qui sunt hypostasēs diuersę quasi specie ac rationis. Notanter dixi, quasi specie, quia in Deo non datur propria compositio ex genere & differentia, quia non datur in Deo metaphysica præcisio generis & differentię, cum tales præcisiones repugnent enti illimitato & infinito in omni genere perfectionis.

17. Ex his infero 1. Trinitatem diuinarum personarum, in eadem natura subsistentium, hoc pacto: In Deo sunt duæ processio-

nēs passiue realiter distinctę: igitur sunt duæ personę procedentes realiter etiam inter se distinctę: atqui hæ necessariò supponunt aliam personam realiter ab ipsis distinctam: ergo tres sunt personę in Deo. Prior consequentia patet, quia duæ processionēs reales identificant sibi duos terminos distinctos realiter. Minorem probō: nam hæ duæ processionēs necessariò sunt ab alio productę, non à natura, cum qua identificantur, quia implicat productum identificari cum producente, alioqui idem produci posset à se ipso: non à se ipsis mutuo; quia implicat causam produci à suo effectu prima productione; sequeretur enim, quod idem simul existeret & non existeret; vt enim illa posset producere, deberet existere, quia nulla virtus non existens est apta ad producendum; vt autem posset prima productione produci, deberet non existere, quia quod præexistit non potest esse terminus primę productionis, cum prima productio sit ad primam existentiam rei: implicat ergo, quod prima productio supponat existentiam ipsius rei producendę: ergo implicat, vt causa primò producat à suo effectu, atque adeò, quod diuinę processionēs sese mutuo primò producant: ergo necessariò supponunt aliam personam, à qua primò producantur, quæ cum sit verus Deus, non minus quàm personę ipsę productę; cumque verus Deus esse non possit, nisi in eadem Deitate subsistat, necessariò consequitur, vt ipsa simul cum duabus personis productis ternarium numerum diuinarum personarum in eadem natura subsistentium integret.

18. Infero secundò. Hanc personam, quę supponitur à duabus personis procedentibus, necessariò esse improductam. Nam aut esset producta à natura, aut à Verbo, & Spiritu sancto, aut ab alia persona distincta; non à natura, à qua non distinguitur; implicat enim productum à producente non distinguui. Non à Verbo & Spiritu sancto, quia nequit productum suum producere prima productione producere. Non ab alia persona distincta: tum quia in Deo non potest esse alia productio, quàm per intellectum & voluntatem, quę adęquantur per Verbum & Spiritum sanctum. Tum quia non esset maior ratio, cur illa ab alia producta non esset: & rursus illa ab alia, & sic in infinitum. Sistendum igitur est in vna, quę ita sit principium Verbi & Spiritus sancti, vt ipsa ab alia producta non sit. Quod non obscure docuit Christus Ioan. 5. Pater, inquit, habet vitam Ioan. 5. in semetipso: hoc est, vt Augustinus explicat 15. de Trinit. c. 26. ab alio non participatam & origine communicatam. Vnde solus Pater, vt ibidem inquit Augustinus, non est de alio, ideo solus ingenuus, quę est propria notio Patris, vt suo loco dicemus.

19. Infero tertio. Hanc personam improductam, quę in Trinitate est prima, & reliquarum producta, aliam esse non posse,

quàm

quàm personam Patris cum proprietate spiratiua: hoc autem sic ostendo. Omnis natura substantialis necessariò sibi determinat aliquam hypostasim, quæ sit proportionatum complementum omnium suarum operationum; cum omnis natura substantialis requiratur aliquam hypostasim, ut complementum suarum operationum. Sed hypostasis primò completiua omnium operationum diuinæ naturæ ad intra alia esse non potest, quàm personalitas Patris cum proprietate spiratiua: ergo. Minorem probo, quia natura diuina est operatiua ad intra per actus intellectus & voluntatis: ergo hypostasis, quæ illam primò cõplet in ordine ad omnes suas operationes, est personalitas Patris cum proprietate spirandi. Consequentia probatur, nam hæc quæ personalitas Patris est, complet principium intellectiuium, quia cum hoc sit generatiuum, non potuit ad producendum compleri, nisi paternitate, tanquam forma hypostatica, quæ in Deo est proprium complementum virtutis generatiuæ: quæ verò proprietas spiratiua est, complet principium volitiuium. Nam cum hoc sit productiuium Amoris, compleri non potuit, nisi proprietate spiratiua, quæ est proprium complementum voluntatis. Quia verò generare est solius primæ personæ producentis per intellectum; spirare verò est etiam secundæ producentis per voluntatem, non potuit prima persona in ratione personæ cõstitui personalitate spiratiua cum proprietate generandi, sed potius personalitate generatiua cum proprietate spirandi: tum quia prius debuit constitui ut generatiua, quàm ut spiratiua; nam est generatiua per intellectum, spiratiua verò per voluntatem, quæ intellectus operationem supponit: complementum autem virtutis generatiuæ in diuinis non est spiratio, sed paternitas: Non potuit autem cõstitui ut generatiua; quin etiam constitueretur ut persona realiter distincta à termino generando: ego si prius debuit constitui per Paternitatem, tanquam per virtutem fecundam ad generandum, per eandem constitui debuit hypostaticè distincta à termino ipso generando. Tum quia virtus spiratiua debuit esse communis secundæ personæ: non esset autem illa communis secundæ personæ, si personaliter constitueret primam, quia de ratione personalitatis est incommunicabilitas. Ob eandem rationem nõ potuit prima persona hypostaticè constitui utraque relatione paternitatis scilicet & spirationis, sed sola paternitate cum proprietate tantum spirandi, quia proprietas, quæ non constituit formaliter personam, potest alteri communicari; secus quæ personam formaliter constituit.

20. Infero quartò. Non posse in Deo esse plures personas, quàm tres assignatas. Fundamentum est, quia omnis multiplicatio personarum in Deo necessariò fundari debet in origine producentis & producti. Nequit autem in Deo esse alia origo,

quàm per intellectum, & voluntatem. Igitur nequeunt in Deo esse aliæ, personæ, quàm tres assignatæ. Minor cum consequentia constat. Maior probatur, nam omnis personarum multiplicatio, quæ non fundatur in origine producentis & producti, aut est per subsistentias absolutas, aut relatiuas alterius generis: utraque importat imperfectionem repugnantem diuinis personis. Nam prior, importat limitationem in ipsis personalitatibus absolutis, quæ cum ex natura sua non perant distingui, sicut perunt distingui relatiuæ propter oppositionem, quam essentialiter includunt, si distinguuntur, necessariò distinguuntur propter limitationem, cum nequeat aliud caput distinctionis fingi: atqui omnis distinctio in limitatione fundata repugnat Deo enti infinito, & illimitato: ergo. Posterior verò supponit distinctionem, & limitationem in extremis ipsis, in quibus fundatur. Nam omnis relatio, quæ non fundatur in origine producentis & producti, aut est similitudinis, & dissimilitudinis, aut æqualitatis & inæqualitatis, aut mensuræ & mensurati: omnes istæ supponunt distinctionem, atque adeo limitationem extremorum, quæ dicuntur similia vel dissimilia, æqualia vel inæqualia, mensurantia vel mensurata: ergo.

21. Neque multiplicari possunt plura Verba, aut Amores notionales in Deo. Quia vel multiplicarentur specie, vel numero; non specie, quia omnis diuersitas specifica Verbi, vel Amoris est sumenda aut ex termino, aut ex modo tendendi diuerso; non ex modo tendendi diuerso, quia hic semper est vnus & idem, utpote infinitus & inuariabilis: non ex termino, quia hic aut diuersificatur ex modo tendendi, aut ex obiecto; at hæc in Deo semper sunt inuariabiliter eadem, utpote ex se necessariò determinata ad vnum. Non numero, nam sola multiplicatio numerica fundatur in limitatione & finitudine termini procedentis: sed tam Verbum, quàm Amor in Deo procedit infinitus & illimitatus, non solum in genere perfectionis absolutæ, sed etiam relatiuæ: ergo sicut implicat, procedere in distincta numero natura, ita in distincta numero subsistentia, quia non est minus infinitus in genere personalitatis, quàm naturæ. Confirmatur, quia si plura essent Verba, vnum non contineret indiuidualem perfectionem alterius; ac proinde vnumquodque procederet limitatum in perfectione ipsa indiuiduali; ergo non procederet secundum omnem perfectionem possibilem Verbi.

22. Infero 5. Inter personas procedentes necessariò vnā, nempe Filium, esse alterius personæ, nempe Spiritus sancti, productiuam. Ratio, quia cum in diuinis personis non distinguantur, nisi per originem producentis & producti, si Filius non esset principium Spiritus sancti, ab eo distingui non posset. Cæterum Spiritus sanctus, cum sit termi-

nus

nus amoris, & in Deo non sint aliæ processionibus, quàm intellectus & voluntatis, nequit esse alterius personæ productiuus, sed in ipso felicissimè sistit & completur vltima processio diuina.

23. Ad rationem dubitandi concedo, processionem diuinam esse per actus intellectus & voluntatis. Nego tamen inde sequi, vnam tantum esse processionem. Nam esto intellectio & volitio essentialis sit vna in Deo, adhuc tamen processio passiva potest esse multiplex, quia hæc non multiplicatur per actus essentielles, sed per terminos notionales, qui in diuinis multiplicantur. Cur autem in Deo non sit vna tantum processio passiva adæquans fecunditatem vtriusque actus intellectus & voluntatis, aliunde probari non potest, quàm ex fide, quæ constat, in Deo esse duas personas productas, & consequenter duas processionem passivas.

24. Ad priorem confirmationem, distinguo antecedens: est infinita intensiue, concedo; ex ensiue, nego. Vnde negatur consequentia intellecta de multiplicatione extensiua. Ad cuius primam probationem distinguo minorem: nequeunt eiusdem virtutis esse plures actus adæquati extensiue, concedo; adæquati intensiue, nego. Nam potest eadem virtus vniuoca extendi ad plures effectus quorum vnusquisque sit adæquatus intensiue, nullus adæquatus extensiue. Ad secundam probationem patet ex prima. Ad tertiam concedo, naturam diuinam per quamlibet processionem communicare se adæquatè & infinitè intensiue, non autem extensiue; cum sit vltèrius communicabilis per aliam processionem extensiue: sicut per quamlibet personalitatem eadem natura terminatur adæquatè & infinitè intensiue, non autem extensiue.

25. Ad posteriorem verò confirmationem, nego minorem: licet enim processio diuina in ratione communicationis, specificetur à termino formali, qui est natura diuina; in ratione tamen productionis specificatur à termino totali, qui est ipsa persona producta.

SECTIO III.

An præter Processiones passivas, ponendæ sint actiue, tum à passivis, tum inter se distinctæ?

26. **P**RIOR dubitandi ratio sumitur à rebus creatis, in quibus actio & passio re ipsa distinguuntur realiter, sed ambæ identificantur realiter cum termino producto; ergo etiam in Diuinis, productio actiua non distinguitur à passiva, sed vtræque identificatur cum persona producta: dicitur autem actiua per habitudi-

nem ad producens; passiva verò per habitudinem ad productum. Confirmatur, quia non solum productio passiva, sed etiam actiua est realis, emanans à persona producente; est enim ipsius veluti causalitas, & immediatus terminus, quo formaliter communicat esse termino vltimato. Implicat autem cum producente identificari non solum terminum vltimatum, Quod, sed etiam immediatum, Quo, nam etiam is producit ab agente; ergo etiam is distingui debet à producente.

27. Posterior dubitandi ratio est; quia origo actiua in Deo intrinsecè constituitur per relationem personæ producentis, atqui relatio personæ producentis in Deo est duplex distincta realiter, altera in Patre respectu Filij, quæ generatio dicitur; altera in Patre & Filio respectu Spiritus sancti, quæ spiratio actiua nuncupatur.

28. **D**ICO PRIMÒ. Præter duas processionem passivas in personis productis, ponendæ sunt duæ actiue in personis producentibus, realiter à passivis distinctæ, ipsæque correspondentes; vt generatio actiua in Patre, quæ responder passivæ generationi Verbi, quæ natiuitas dicitur; & spiratio actiua in Spiratore, quæ responder spirationi passivæ Spiritus sancti, quæ appropriato nomine processio nuncupatur. Conclusio est S. Thom. Doctoris, 1. p. q. 41. art. 1. ad 2. & communis Scholasticorum cum Magistro in 1. dist. 26. Fundamentum est, quia origo actiua in Deo est per modum actus perfectè immanentis: de ratione autem actus perfectè immanentis est, vt sit perfectè idem cum principio producente: ergo origo actiua in Deo est idem cum principio producente, realiter distincta à termino producto; & consequenter, præter duas processionem passivas realiter distinctas, ponendæ sunt duæ actiue realiter à passivis distinctæ, in principio ipso producente. Maior constat, nam origines in Deo sunt per actus intellectus & voluntatis, qui sunt perfectissimè immanentes. Minor patet, tum ex nomine ipso, nam immanens dicitur, quòd manet in ipso principio, à quo est: tum ex discrimine inter actum immanentem & transeuntem, nam transiens transit in terminum productum, cum quo realiter identificatur; immanens verò manet in ipso principio producente.

29. **E**xplico, ipsa essentialis intellectio Patris, quatenus determinata relatione Paternitatis, est actiua productio personæ gignentis, & actualis communicatio naturæ intelligentis, sicut eadem essentialis intellectio, quatenus determinata relatione Filij, est actualis processio Verbi, & passiva communicatio eiusdem naturæ intelligentis: similiter eadem essentialis volitio, quatenus determinata proprietate spirationis, existente in Patre & Filio, est ipsa actiua productio Spiratoris, & actualis communicatio naturæ volentis. Contrà verò, eadem essentialis volitio determinata relatione Spiritus sancti,

S. Thom.

Magister
& reliqui
Scholastici.

sancti,